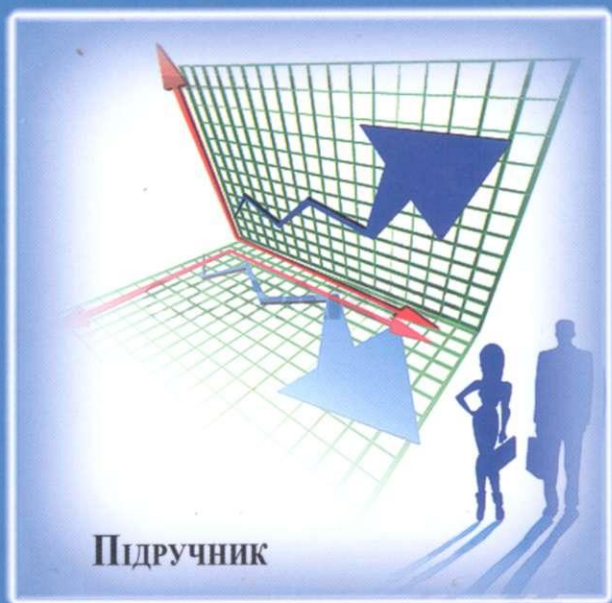

ФІНАНСОВИЙ ОБЛІК

Підручник

 КОНДОР

**Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Тернопільський національний економічний університет**

Крупка Я.Д., Задорожний З.В., Микитюк Н.Я. та ін.

ФІНАНСОВИЙ ОБЛІК

**Підручник
(2-ге видання, доповнене та перероблене)**

Київ

2013

УДК 64.031.6(075.8)

ББК 65.052.201.1

К 79

*До 50-річчя Тернопільського
національного економічного університету*

*Затверджено Міністерством освіти і науки України як підручник для студентів вищих
навчальних закладів (лист № 1/11-І 1347 від 14 грудня 2010 р.)*

Колектив авторів Тернопільського національного економічного університету:

Я.Д. Крупка - доктор економічних наук, професор, декан факультету обліку і аудиту (передмова, розділи 3, 8, 12, додатки);

З.В. Задорожний - доктор економічних наук, професор, проректор з наукової роботи (розділи 1,2, 10.5-10.10, додатки);

Н.В. Гудзь - кандидат економічних наук, доцент (розділ 7);

Т.Н. Денчук - кандидат економічних наук, доцент (розділи 4, 6);

Р.О. Мельник - кандидат економічних наук, доцент (розділ 5);

Н.Я. Микитюк - кандидат економічних наук, доцент (розділи 10.1-10.4, 11);

Р.В. Романів - кандидат економічних наук, доцент (розділ 9).

Рецензенти:

Є.В. Калюга, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри обліку і аудиту Національного університету біоресурсів і природокористування України;

Ю.А. Кузьмінський, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри бухгалтерського обліку ДВНЗ «Київський національний економічний університет»;

В.С. Рудницький, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри аудиту Львівської комерційної академії.

К 79 Крупка Я. Д., Задорожний З. В., Микитюк Н. Я. та ін. **Фінансовий облік** [Текст] : підручник / Я. Д. Крупка, З. В. Задорожний, Н. Я. Микитюк [та ін.] - 2-ге вид., доп. і перероб. - К : Кондор-Видавництво, 2013. - 551 с.
ISBN 978-966-2781-61-8

Підручник підготовлено відповідно до типової освітньо-професійної програми курсів «Фінансовий облік І» та «Фінансовий облік ІІ» з підготовки бакалаврів за спеціальністю «Облік і аудит». Його структура відповідає типовій програмі та діючому Плану рахунків бухгалтерського обліку, де окремими розділами визначаються загальні принципи бухгалтерського обліку, облік активів, капіталу та зобов'язань. Розкриваються господарські процеси та пов'язаний з ними облік витрат, доходів діяльності, фінансових результатів. Описано форми та порядок складання фінансової звітності, умови переходу на міжнародні стандарти фінансової звітності.

У кінці підручника подаються діючий і оновлений План рахунків бухгалтерського обліку, перелік та структура Положень (стандартів) бухгалтерського обліку, предметний покажчик найбільш важливих термінів та понять, які використовуються у нормативних документах з бухгалтерського обліку, з поясненнями до них, а також список рекомендованої літератури.

Для студентів економічних спеціальностей, аспірантів, слухачів інститутів післядипломної освіти, працівників підприємств та установ, які займаються обліком.

ББК 65.052.201.1

ISBN 978-966-2781-61-8

© Крупка Я. Д., Задорожний З. В.,
Микитюк Н. Я. та ін. 2013
© Кондор-Видавництво, 2013

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	
Розділ 1. ОСНОВИ ПОБУДОВИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ	14
1.1. Загальні принципи побудови бухгалтерського обліку та фінансової звітності в Україні.....	14
1.2. Правове регулювання бухгалтерського обліку в Україні	16
1.3. Загальні вимоги та показники фінансової звітності	18
1.4. Облікова політика підприємств	21
1.5. Загальна схема фінансового обліку.....	23
Розділ 2. ОБЛІК МАТЕРІАЛЬНИХ ТА НЕМАТЕРІАЛЬНИХ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ	27
2.1. Необоротні активи, основні засоби, їх класифікація та оцінка.....	
2.2. Шляхи надходження необоротних активів та облік капітальних інвестицій	32
2.3. Облік надходження основних засобів	34
2.4. Методи нарахування та облік амортизації основних засобів	39
2.5. Облік ремонтів та поліпшення основних засобів	43
2.6. Облік переоцінки основних засобів	46
2.7. Облік вибуття основних засобів	47
2.8. Облік інших необоротних матеріальних активів	50
2.9. Облік інвестиційної нерухомості	53
2.10. Облік нематеріальних активів	58
Розділ 3. ОБЛІК ФІНАНСОВИХ ІНВЕСТИЦІЙ	66
3.1. Поняття, класифікація та оцінка фінансових інвестицій	66
3.2. Облік поточних фінансових інвестицій	71
3.3. Облік довгострокових фінансових інвестицій	73
3.3.1. Облік інвестицій за справедливою вартістю	74
3.3.2. Облік інвестицій за амортизованою собівартістю	75
3.3.3. Облік інвестицій за методом участі в капіталі	81

3.3.4. Облік інвестицій у спільну діяльність.....	85
Розділ 4. ОБЛІК ЗАПАСІВ	90
4.1. Запаси підприємства та їх класифікація.....	90
4.2. Оцінка запасів в обліку	93
4.3. Документальне оформлення надходження і витрачання запасів.	107
4.4. Облік запасів на складі та їх зв'язок з обліком у бухгалтерії.....	114
4.5. Облік запасів в бухгалтерії.....	118
4.6. Інвентаризація запасів та її відображення в обліку.....	124
4.7. Особливості обліку малоцінних і швидкозношуваних предметів.	128
Розділ 5. ОБЛІК ГРОШОВИХ КОШТІВ ТА ЇХ ЕКВІВАЛЕНТІВ	133
5.1. Склад грошових коштів та контроль за їх зберіганням.....	133
5.2. Документування та облік касових операцій.....	137
5.2.1. Документальне оформлення надходження грошових коштів в касу підприємства.....	137
5.2.2. Документування видачі грошових коштів із каси підприємства.	139
5.2.3. Бухгалтерський облік операцій з готівковими грошовими коштами.....	144
5.3. Облік операцій на поточному рахунку в національній валюті.	148
5.3.1 Банківські рахунки, їх види, порядок відкриття та закриття.	148
5.3.2 Форми безготівкових розрахунків.....	150
5.3.3 Облік операцій на поточному, валютному та інших рахунках в банку	158
5.4. Особливості обліку грошових коштів в іноземній валюті	162
5.5. Облік інших грошових коштів.....	167
5.6. Облік еквівалентів грошових коштів.....	170
Розділ 6. ОБЛІК ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ	174
6.1. Визначення дебіторської заборгованості, її класифікація та оцінка ..	174
6.2. Облік дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги.	178
6.3. Порядок визначення та облік резерву сумнівних боргів.....	181
6.4. Облік дебіторської заборгованості, забезпеченої векселем.	186

6.5. Облік іншої дебіторської заборгованості.....	194
6.5.1. Облік розрахунків за виданими авансами.....	195
6.5.2. Облік підзвітних сум та розрахунків з підзвітними особами.	196
6.5.3. Облік розрахунків за нарахованими доходами.....	202
6.5.4. Облік розрахунків за претензіями.....	204
6.5.5. Облік розрахунків за відшкодуванням завданих збитків.....	206
6.5.6. Облік розрахунків з членами кредитних спілок.....	208
6.5.7. Облік розрахунків з іншими дебіторами.....	209
6.6. Облік довгострокової дебіторської заборгованості.....	212
Розділ 7. ОБЛІК ПЕРСОНАЛУ, ПРАЦІ ТА Ї ОПЛАТИ	217
7.1. Правові та організаційні основи оплати праці на підприємстві.....	217
7.2. Системи та форми оплати праці.....	221
7.3. Облік особового складу, відпрацьованого часу та виробітку працівників.....	225
7.4. Техніка нарахування заробітної плати та інших виплат.....	229
7.5. Нарахування виплат працівникам за середнім заробітком.....	239
7.6. Розрахунок утримань із заробітної плати.....	251
7.7. Аналітичний облік розрахунків з оплати праці та виплата заробітної плати.....	255
7.8. Синтетичний облік розрахунків з оплати праці.....	257
7.9. Методика нарахування та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування.....	262
Розділ 8. ОБЛІК ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МАЙБУТНІХ ВИТРАТ І ПЛАТЕЖІВ	269
8.1. Капітал підприємства та його структура.....	269
8.2. Порядок формування та облік статутного капіталу.....	275
8.3. Облік неоплаченого та вилученого капіталу.....	279
8.4. Облік резервного капіталу.....	282
8.5. Облік додаткового капіталу.....	283
8.6. Формування, використання та облік прибутку підприємства.....	287

8.7. Облік забезпечення майбутніх витрат і платежів	291
8.8. Облік цільового фінансування та інших цільових надходжень.	296
Розділ 9. ОБЛІК ЗОБОВ'ЯЗАНЬ	300
9.1. Загальні поняття про зобов'язання й забезпечення, їх класифікація, оцінка та умови визнання.....	300
9.2. Облік зобов'язань перед вітчизняними та зарубіжними контрагентами.....	305
9.3. Облік коротко- та довгострокових кредитів банку.....	311
9.4. Облік зобов'язань, забезпечених векселями.....	324
9.5. Облік зобов'язань з орендних операцій.....	327
9.6. Облік зобов'язань за облігаціями.....	331
9.7. Облік зобов'язань за податками і обов'язковими платежами	334
9.8. Облік зобов'язань за розрахунками з учасниками.....	344
Розділ 10. ОБЛІК ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА	349
10.1. Визнання витрат, об'єкти та завдання їх обліку.....	349
10.2. Класифікація витрат.....	350
10.3. Схеми обліку витрат на рахунках бухгалтерського обліку.....	354
10.4. Облік витрат на виробництво продукції (робіт, послуг).....	357
10.4.1. Склад витрат, що включаються у собівартість продукції (робіт, послуг).....	357
10.4.2. Облік прямих матеріальних витрат.....	359
10.4.3. Облік прямих витрат на оплату праці.....	365
10.4.4. Облік інших прямих витрат.....	366
10.4.5. Облік і розподіл загальновиробничих витрат.....	367
10.4.6. Облік витрат від браку.....	373
10.4.7. Особливості обліку витрат допоміжних виробництв	375
10.4.8. Облік незавершеного виробництва.....	379
10.4.9. Зведений облік витрат на виробництво і розрахунок собівартості продукції.....	381
10.5. Структура та облік адміністративних витрат.....	385

10.6. Облік витрат на збут.....	391
10.7. Облік інших витрат операційної діяльності.....	395
10.8. Облік витрат майбутніх періодів.....	398
10.9. Облік і списання інших витрат звичайної діяльності.....	399
10.10. Облік витрат і втрат від надзвичайних подій.....	404
Розділ 11. ОБЛІК ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ, Її РЕАЛІЗАЦІЇ, ДОХОДІВ ТА ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ	407
11.1. Поняття та облік випуску готової продукції.....	407
11.2. Документальне оформлення та аналітичний облік реалізації продукції.....	409
11.3. Синтетичний облік реалізованої продукції.....	412
11.4. Визнання і оцінка доходів.....	417
11.5. Облік доходів від основної діяльності.....	420
11.6. Облік інших операційних доходів.....	422
11.7. Облік фінансових доходів.....	425
11.8. Облік інших доходів звичайної діяльності.....	426
11.9. Облік надзвичайних доходів.....	427
11.10. Порядок формування та облік фінансових результатів.....	428
Розділ 12. ЗМІСТ І ТЕХНІКА СКЛАДАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ	432
12.1. Призначення і склад фінансової звітності.....	432
12.2. Узагальнення даних обліку для складання фінансової звітності.....	435
12.3. Методика складання балансу.....	438
12.4. Порядок складання Звіту про фінансові результати.....	443
12.5. Порядок складання Звіту про рух грошових коштів.....	447
12.6. Порядок складання Звіту про власний капітал.....	460
12.7. Розкриття інформації у Примітках до фінансової звітності.....	467
12.8. Фінансова звітність за сегментами.....	483
12.9. Консолідована фінансова звітність.....	489
12.10. Особливості складання фінансової звітності за міжнародними стандартами.....	493

Додатки	499
<i>Додаток 1.</i> План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджений наказом Міністерства фінансів України № 291 від 30.11.1999 р. (з доповненням і змінами) ...	499
<i>Додаток 2.</i> План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджений наказом Міністерства фінансів України №1591 від 09.12.2011 р.....	513
<i>Додаток 3.</i> Перелік та структура Положень (стандартів) бухгалтерського обліку.....	517
<i>Додаток 4.</i> Міжнародний стандарт фінансової звітності 1. «Перше застосування міжнародних стандартів фінансової звітності» ..	522
<i>Додаток 5.</i> Положення бухгалтерського обліку «Податкові різниці»	532
Предметний покажчик найбільш важливих термінів і понять та їх трактування за нормативними документами.....	535
Література.....	550